

श्रीगणेशायनमः श्रीधन्वंतरयेनमः कृत्स्नस्य तंत्रस्य गृहीतधाम्नः चिकित्सा द्विप्रसृतस्य दूरे ॥ विद
 ग्धवैद्यप्रतिपूजितस्य करिष्यते योगशास्त्रस्य बंधः ॥ १ ॥ परीक्षित्वामयलक्षणानि चिकित्सितज्ञेन च
 कित्सकेन ॥ निरामदेहस्य हिमेषजानि भवंति युक्तान्यमृतोपमानि ॥ २ ॥ ॥ अथ ज्वरचिकित्सा ॥ ॥
 छिंभोद्भवांबुधरधन्ववासविश्वैर्दुःस्पर्शपर्पटकमेघकिराततिकैः ॥ मुस्ताटरूषकमहौषधधन्व
 यासैः काथं विवेद नित्यपित्तकफज्वरेषु ॥ १ ॥ शूद्रामृतानागरपुष्कराद्वैः कृतः कषायः कफमारु
 तोन्तरे ॥ सञ्चासकासारुचिपार्श्वशूलज्वरे त्रिदोषप्रभवे च शस्यते ॥ २ ॥ ॥ इति शुद्धादिक्वाथः
 आरग्वधग्रंथिकमुस्तित्काहरीतकीभिः कथितः कषायः ॥ सामैस शूलैः कफवातयुक्ते ज्वरे

हितोदीपनपाचनश्च ॥ ३ ॥ इति आरग्वधादिकाथः ॥ द्राक्षाभयापर्पटकावृतिकाकाथंसशम्बाकफलं
विदध्यात् ॥ प्रलापमूर्च्छाभिमदाहशोषस्तृषान्वितेपित्तभवेज्वरेच ॥ ४ ॥ इति क्षुद्रादिकाथः ॥
निदग्धिका नागरिका मृतानां काथं पिबेन्निश्चितपिप्लीकं ॥ जीर्णज्वरारोचककासशूलश्वासाग्निमांदादितपीन
सेषु ॥ ५ ॥ इति क्षुद्रादिकाथः ॥ दुरालभापर्पटकप्रियंगुभूनिबवासाकदुरोहिणीनां ॥ काथं पिबेच्छर्करयावगाढं
तृष्णास्त्रपित्तज्वरदाहयुक्ते ॥ ६ ॥ भूनिबदारुदशमूलमहोषधावृतिकेंद्रबीजधनिकेभकणाकषायः ॥ तं द्राप्र
लापकसनारुचिदाहमोहश्वासान्वितं त्रिजमपि ज्वरमाशुहन्ति ॥ ७ ॥ फलत्रिकंदारुनिशां विशालां मुस्तां च निः
काथानिशां द्वितीयां ॥ पिबेत्कषायं मधुसंप्रयुक्तं सर्वप्रमेहेषु समुत्थितेषु ॥ ९ ॥ सैनत्सकः साति विषः सवि
त्त्वः सोदीच्यमुस्तश्चकृतः कषायः ॥ सामेसमूलसहशोणितेचचिरप्रवृत्तेचहितोऽतिसारे ॥ १० ॥ भुंवी

समुस्तातिविषांगुडूचीपिबेज्जलेन कथितां समांशं ॥ मंदानलत्वे सततामयुक्ते चामानुबन्धे ग्रहिणीगदे
च ॥ १२ ॥ अजमोदामोचरसः शृंगवेरंसधातकीकुसुमं ॥ गोमथितसंप्रयुक्तं गंगामपिवेगवाहिनीं रुंध्यात्
१३ पुनर्नवादाय्यभयागुडूचीपिबेत्समूत्रां महिषाक्षयुक्तां ॥ त्वग्दोषशोफोदरपांडुरोगस्थोऽल्पप्रसेकोर्ध्व
कफामयेषु १४ पुनर्नवानिबपद्येलभुंवीतिकाभयादाय्यमृताकषायः ॥ सवंगिशोफोदरपांडुरोगश्वा
सान्वितंदुष्टगदं निहन्ति १५ मुस्ताऽऽखुपणिकलदारुशिशुकाथः सकृष्णाकृमिशत्रुकल्कः ॥ मार्ग
द्वयेनापि चिरप्रवृत्तान्कृमीन्निहन्त्याकृमिजांश्च रोगान् ॥ १६ ॥ खदिरकुटजः पिचुमदवचात्रिकटुनि
फलात्रिवृतासहितं ॥ पशुमूत्रयुतं पिबेत्सप्तदिनं कृमिकोटिशतान्यपि नाशयति ॥ १७ ॥ एलोपकु
ल्यामधुकाशमभेदकौंतीश्वदंष्ट्रावृषकोरुबुक्तेः ॥ शृवंपिबेदशमजतुप्रधानं सशर्करेसाश्मरिमू

अरुद्धे ॥१८॥ हरीतकीगोक्षरराजदृक्षः पाषाणभिधन्वयवासकानां ॥ काथं विबेनाशिकसंप्रयुक्तं रुद्धे
 सदा हे सरुजे विबन्धे ॥१९॥ एलाश्मभेदकशिला जितुपिपलीनां चूर्णानितं दुलजले तुलितानिपीत्वा ॥ य
 द्वागुडेन सहितान्युपसल्लिहानं आसन्नमृत्युरपि जीवति मूत्ररुद्धी ॥२०॥ वासागुडूची चतुष्टयं गुलानामे
 रंडतैलेन विबेत्कषायं ॥ क्रमेण सर्वगजमप्यशेषं जयेदसृग्वातभवं विकारं ॥२१॥ रसांजनं तंदुलकस्य मू
 लं क्षौद्रान्वितं तंदुलतोयपीतं ॥ असृग्दरं सर्वभवं निहंति श्वासं च भाड्गि सह नागरेण ॥२२॥ एरंडवि
 ल्वं हृती द्वयमातुलिंगपाषाणभिन्निकटुभूलकृतः कषायः ॥ सक्षारहिं गुलवणोरुबुतैलमिश्रः
 श्रोण्यं समेदं दृढयस्तनरुक्षुपेयः ॥२३॥ एरंडसप्तकं ॥ चूर्णं समं रुचकं हिं गुमहौषधानामुष्णां बुना
 के फसमीरणसंभवासु ॥ हृत्पार्श्वपृष्ठजठरार्तिविषूचिकासु पेयं तथा यवरसेन च विड्बिबन्धे ॥२४॥

हिं गृयं धाविडं शुं व्यजाजी हरीतकी पुष्करमूलकुष्ठं ॥ भागोत्तरं चूर्णितं मेतदिष्टं गुल्मोदराजीर्णविषूचि
 कास ॥२५॥ पूतीकपत्रगजचिर्भिटचव्यवह्निव्योषं च संस्तरचितं लवणोपधानं ॥ दग्धाविचूर्ण्य
 धिमस्तयुतं विचूर्ण्य प्रयोज्यं गुल्मोदराजीर्णविषूचिकासु ॥२६॥ नादेयीकुटजार्करीशुबृह
 तीस्तुग्बिल्वभल्लातकव्याघ्रीकिंशुकपारिभद्रकजटाऽपामार्गनीपाग्निकान् ॥ वासामुष्कक
 पाटलासलवणान्दग्धारसंपाचितं हिग्वादिप्रतिवापमेतदुचितं गुल्मोदराक्षीलिषु ॥२७॥
 त्रिकटुकमजमोदासैंधवं जीरके द्वे समचरणकृतानामष्टमोहिं गुभागः ॥ प्रथमकवलभो
 जीसर्पिषा चूर्णमेतज्जनयति जठराग्निं वातगुल्मं निहंति ॥२८॥ हिं ग्वष्टकं ॥ चव्याम्लवेतस

कटुत्रिकतित्रिडीकतालीसजीरकतुगादहनैःसमांशैः॥चूर्णगुडप्रमृदितं त्रिसुगंधयुक्तं वैस्वर्यपी
 मसकफारुचिषुप्रशस्तं॥३०॥तालीसचयमरिचंसदृशं द्विरंशं मूला तु गोमगधजां त्रिगुणो
 चरं वी॥कृत्वा गुड त्रिगुणितां गुडिकां त्रिगंधां कासाग्निमांघगुदज्ज्वररुक्षदद्यात्॥३१॥
 शुंठीकणामरिचनागदलत्वगेतं चूर्णकृतं क्रमविवर्द्धितमूर्ध्वमंथात्॥खादेदिदं सम
 सितं गुदजाग्निमांघगुल्मारुचिश्चसनकं वृहदामयेषु॥३२॥सिंधूथहिं गुत्रिफलाय
 बानी व्योषैर्गुडांशैर्गुटिकास्तुकुर्यात्॥तैर्भक्षितैस्तृप्तिमनान्नुवन्नाभुंजीतमंदाग्निर
 विप्रभूतं॥३३॥विडरुचिकयवानीजीरकद्वंद्वपथ्यात्रिकटुकहुतभुक्त्यग्वेतसा

म्लजमोदैः॥समविहितविडंगंधान्यकं त्रिडीकं जरयति नगकूटं काकथाभोजनस्य
 ॥३४॥गुडेन शुंठीमथ वोषुकुल्यां पथ्यां तृतीया मधदाडिमं वा॥आमेध्यजीर्णेषु गदाम
 येषु वर्चो विबंधेषु च नित्यमद्यात्॥३५॥पथ्या तिलारुष्करकैः समांशैर्गुडेन युक्तैः
 खलु मोदकैः स्यात्॥दुर्नामण्डुज्वरकुष्ठकासश्वासं जयेत् स्त्री हरुजं च तद्वत्॥३६॥
 अयस्तिलशुषणकोलभागैः सर्वैः समं माक्षिकधातुचूर्णं॥तैर्मेदिकः शौद्रुतो नुतकैः
 पांडू मयेद्वरगतेपिशस्तः॥३७॥दुलालवंगगजकेसरकोलमज्जा लाजाप्रियंगुघन
 चंदनविपलीभिः॥चूर्णकृतं समसितं मधुना प्रयुक्तं रुद्धिं निहतिकफमारुतपित्तदो

यो०श०
४

षान् ॥ ३८ ॥ लघुनजीरकगंधकसैधवंत्रिकदुरामठचूर्णमिदं समं ॥ सपदिनिबुरसेनविष्विकाह
रतिभोरतिभोगविचक्षणे ॥ ३९ ॥ हरितकीनागरमुस्तचूर्णैर्गुडेन चैष्टागुडिकाविधेया ॥ निवारय
त्यास्यविधारितेयंश्वासं प्रवृद्धं प्रबलं च कासं ॥ ४० ॥ मनःशिला मागधिकोषणानां चूर्णकपिथ्या
म्लरसेन युक्तं ॥ लाजैः सभांशं मधुनावलीदं छर्दिप्रसक्ता मसकन्निहंति ॥ ४१ ॥ वटप्ररोहं म
धुकुष्ठमुत्पले सलाजचूर्णगुडिकां प्रकल्पयेत् ॥ ससंहता सावदने विधारिता तृषं प्रवृद्धा मपिहं
तिसत्वरं ॥ ४२ ॥ दूर्वारिसोदाडिमपुष्पजोवाघ्राणप्रवृत्ते सृजिनस्य मुक्तं ॥ स्तन्येन बालकैरसेन
वापि विट्माक्षिकाणामपिहंति हिक्कां ॥ ४३ ॥ धात्रीफलं सर्जरसः सपाक्यः सौवीरपिष्टश्च त
दास्ततश्च ॥ भवंतिसिध्दानियथानभूयस्तथेदमुद्धर्तनं करोति ॥ ४४ ॥ कृत्वा कडलिको

४

धारागंधः
रगौमनशिलाद्वेजीरकेद्वेनिशोगोदंतोषणनागयेडगजिकावाकुंचिकासर्पिषा ॥ ४५ ॥ लोहेलोहविमर्दितं
दृढतरं माहेश्वरा --- घृतं कंडूकुष्ठविचर्चिकादिशमनंपामाहरं स्वेदनात् ॥ ४६ ॥ इति माहेश्वरी दत्तं ॥
अर्कसकुष्ठं करवीरमूलं भृंगं सतालं लवणं हरिद्रे ॥ स्नुकोडकं चैव समानिकृत्वा तैलं पचेन्मूत्रचतुर्गुणेन ॥
॥ ४७ ॥ अनेन कंडूकटिभंगचर्मविचर्चिकाददुकमंडलानि ॥ अभ्यंगमात्रेण शमं प्रजंति शाखागतो वायु
रथानिलास्त्रं ॥ ४८ ॥ अर्कादितैलं ॥ दूर्वाभियासैधवचक्रमर्दकुटेरकाः काजिकतक्रपिष्टाः ॥ त्रिभिः
प्रलेपैरपि बद्धमूलोददुश्च कंडूंश्च विनाशयंति ॥ ४९ ॥ गंजीरिकावित्रकमार्कवार्ककृष्णादुमत्वकल
वणैः समूत्रैः ॥ तैलं पचेन्मंडलददुकुष्ठदुष्टव्रणानां व्यथितापहारी ॥ ५० ॥ सिंदूरगुणुलरसांजनसि
कथतुथैस्तुल्यांशकैः कंडुकतैलमिदं विषकं ॥ कंडूंस्त्रवसि टिकिनीमथवापिशुष्काभ्यंजनेन

सकटद्वरतिप्रसह्यं ॥५०॥ जातीनिंबपटोलपत्रकटुकादावीनिशासारिवामंजिष्ठाभयसिक्थतुत्थ
 मधुकैर्नक्ताह्वीजान्वितैः ॥ सर्पिसाध्यमनेनसूक्ष्मवदनामर्माभितास्त्राविणोगंभीराः सरुजोत्रणाः
 सगतिकाशुध्यंतिरोहंतिच ॥५१॥ इतिजात्यादिघृतं ॥ शीगुदीप्यवरुणद्वियामिनीकुंजरारानरुतः
 कषायकः ॥ बोलचूर्णसहितोतरुस्थितांविद्धिंविदयैलेदसंशयं ॥५२॥ सवर्चिकानागरकुष्ठमूर्वा
 लाक्षानिशालोहितयष्टिकाभिः ॥ तैलंज्वरेषुणतक्रसिद्धमभ्यंजनाच्छीतविदाहनुत्स्यात् ॥५३॥
 इतिषट्कतैलं ॥ सर्पिर्गुडूचीवृषकंटकारीकाथेनकल्केनचसिद्धमेतत् ॥ पेयंपुराणज्वरकास
 शूलश्वासाग्निमोद्यग्रहणीगदेषु ॥५४॥ वृषखदिरपटोलंनिंबपत्रत्वग्मृतनामलकीकषायकल्केः
 घृतमभिनवमेतदाशुपकंजयतिविसर्पकगुल्मकुष्ठमेतत् ॥५५॥ अमृतापटोलपिचुमंदधातं

कीत्रिकलाकरंजवृषकल्कवारिभिः ॥ घृतमुत्तमंविधिविषकमाहृतंप्रपिबेदिदंजयतिकुष्ठमातुरः
 ॥५६॥ खडान्कूत्रमांडकानामथपचनविधिस्त्रिभुष्काज्यपक्वंतस्मिन्खंडेविषकेसमरिचमगधा
 शुंध्यजाजीत्रिगंधैः ॥ लेहोयंबालवृद्धानिलरुधिरकृशास्त्रीप्रसक्तिक्षतानांतृष्णाकासास्त्रपित्त
 श्वसनगुदरुजांखर्दितानांप्रशस्तः ॥५७॥ विषान्यमूत्राम्लमधूनिदंतीसिद्धार्थकृष्णा
 विडकृच्छयैः ॥ वर्तिकरांशुषनिभांघृताक्तोगुदेरुजांदाहकूरीविदध्यात् ॥५८॥ श्रीदी
 प्योग्राग्निहिंशुद्विविषमशिष्टकीचव्यतित्तापह्निग्रंथिक्षारेइजत्रित्रिकमिति विजयः सो
 ष्णकैरंतैलैः ॥ हंत्यर्षःकासगुल्मगृहणिकमिरुजःपांडुरुग्भूतरूलश्वासह्रीहप्रमेहा

यो०श०

६

नृज्वरमरुचिमुदावर्तवधर्माभवात्तान् ॥ ५९ ॥ इतिविजयचूर्णं ॥ श्रीवाय्यत्रिनिमूलागरुहिमकुठ
अत्रायमाणापतंगामूर्वाकद्वीयवासामृतकुलकनिशाशीयुबीजोयमुस्तां ॥ पद्माक्षारिष्टकृष्णावृद्धि
विषहृतीयुगमदीप्येइजामिश्रय्यापप्रकाह्नाकिलिमबलजरचव्ययष्ट्यधितिकं ॥ ६० ॥ सुदर्श
नंयथाचक्रं सर्वदैत्यविनाशनं ॥ तथास्कदर्शनं चूर्णं सर्वज्वरनिवारणं ॥ ६१ ॥ इति सुदर्शनचूर्णं
॥ सुशार्करं कुं कुममाज्यभृष्टं नस्यं विधेयं पचनासृग्गुच्छे ॥ भृक्कर्णशंखाक्षिशिरोईशूलेदिना
मिष्टद्विप्रभवेचरोगे ॥ ६२ ॥ हिंगुर्विडंगं मधुकंचकुष्ठं सनागरंगोघृतपक्वमेतत् ॥ षड्विंदुनाम्ना
घृतमेतदुक्तं शिरोगतं रोगशतं निहंति ॥ ६३ ॥ नस्यं विदध्या हुडनागराभ्यां ससैंधवं मागधिका

तथैव ॥ घ्राणास्य मन्या हनुमध्यष्टुष्टे शिरोक्षिरोगश्रवणामयेषु ॥ ६४ ॥ पथ्याक्षधात्रीफलमध्य
बीजैस्त्रिद्वेकभागैर्विदधीतवार्त्तं ॥ स्तन्याजितेनैव स्कृद्धमक्ष्णोव्याधिहरेदुष्णमपित्रिदोषं ॥ ६५ ॥
हरीतकीसैंधवताक्ष्यशौलैः सगैरिकैः स्वच्छजलेन पिष्टैः ॥ बहिः प्रलेपो नयनस्य कुर्यात्सर्वाक्षिरो
गप्रशमार्थहेतुः ॥ ६६ ॥ ससैंधवं लोध्रमथाज्यभृष्टं सौवीरपिष्टं सितवस्त्रबद्धं ॥ अश्रोतनंत
भयनस्य कुर्यात्किं डूश्च दाहं च रुजं निहंति ॥ ६७ ॥ हत्यर्जुनं शार्करयाब्धिकेनो नक्तो धता गोश
रुता च कृष्णा ॥ रसांजनं व्योषयुतं च पिल्लुतापिसमुथमधुना च शुक्लं ॥ ६८ ॥ पुष्पाक्षताक्ष्य
जसितोदधिकेन सर्जसिंधूत्थंगैरिकशिलामरिचैः समांशैः ॥ पिष्टैः समाक्षिकरसेन रसक्रि

येयंहं त्यक्षिकां च तिमिरार्जुनवर्मरोगान् ॥ ६९ ॥ मुस्तोश्चिररजोयवाः समरिचं सिंधूद्वं कट्फ
लं दाबश्च तुल्य कत्रां खकेन न लदं कालानुसार्य जनं ॥ तुल्यं चूर्णितमायसे विनिहितं क्षोडा चितं च
स्यते कंडूचर्मणिरक्त राज तिमिरेपि ह्योप रोगेषु च ॥ ७० ॥ मंजिष्ठा मधुको त्यलो दधि कै के त्वक
सेव्य गोरोचना मांसी चंदनं रां खपत्र गिरिमृत्ताली सपुष्पां जनं ॥ सर्वै रेव समांशमं जनमि
दं रास्ते सदा च क्षुषः कंडूक्ले दमला सृशो णित रुजं पिह्यादि शुक्राय हं ॥ ७१ ॥ काथः समुत्त
ति विषे द्द दारु कलिग पाठा कटुरो हिणीनां ॥ गोमूत्र सिद्धो मधुना च युक्तः पेयोग ल व्याधिषु
सर्व जेषु ॥ ७२ ॥ यवाग्रजं तेजवती च पाठारसां जनं दारु निशा सकृच्छा ॥ क्षौद्रेण कुयति

गुटिकां मुखेन तां धारयेत्सर्वगलामयेषु ॥ ७३ ॥ दाबश्च गुडची स्रमनः प्रवाला द्राक्षायवानी त्रिफ
ला कषायः ॥ क्षौद्रेण युक्तः कबल ग्रहो यं मुखस्य पाकं रा मयत्युदीर्णं ॥ ७४ ॥ कुष्ठं दाबश्चो ध्रम
हं समंगा पाठा तिका ते जिनी पिप्पिका च ॥ चूर्ण रास्ते घर्षणं त द्विजानां रक्त स्रावं हंति कंडू
रुजश्च ॥ ७५ ॥ सौवीर मुक्ता ईक मातुलिंग मांसी रसैर्गु गुल सैंधवं च ॥ पत्का च तैलं कटुकं
निषेव्यं तत्कर्णयोः कर्ण रुजं निहंति ॥ ७६ ॥ वासानिंब पटोल पर्पट फल श्री च व्यदा र्य बुदैस्ति
क्तोश्चिरदुरालभा त्रिकटुका त्रायं तिका चंदनैः ॥ सर्पि सिद्ध मथोर्ध्वज तृ विकृति प्राणा क्षि शू
लादिषु त्वक दोष क्षय विद्भिर्ब्रण गदेशु केषु चैवेप्यते ॥ ७७ ॥ दाबश्च पर्पट निंब वत्सक क

कणादुस्पृश्यीष्टपात्रायंतीत्रिकलापटोलकुटुकाभूनिंबरकांबुदाः॥ एषांकल्ककषायसा
 धितमिदंसर्पिःप्रशस्तंदृशःपित्तासृक्प्रभवेषुसर्वतिमिरेषूर्ध्वेषुवातादिषु॥ ७८॥ शुक्लैरंड
 जटाविडंगमधुकाजीवंतिकोग्रात्वचोरास्नानागरसैंधवैःसतगरेरक्षांशकैःकल्किनैः॥ संयु
 तैःपयसासमाकविरसंतैलंहितत्पाचितंनासालोचनमस्तकोर्ध्वगतिरुत्प्राक्तं हिषड्दिदुक्तं॥
 ७९॥ काथेमुष्ककभस्मनोमलशिखादग्धक्षिपेच्छंखकंतनेनैवजलेनतेनविपचेत्सारंच
 तैलंभिषक्॥ योज्यंतद्वक्कुष्ठिषुत्रणरुजांसर्वागनाडीषुचत्पद्मेषुभगंदरेषुविधिवत्कं
 ठामयेचाखिले॥ ८०॥ निशासकुष्ठंमधुपद्मकोत्पलैःप्रियंगुवासावररोध्रचंदनैः॥ विपा

च्यतैलंपयसाप्रयोजयेत्क्षतेषुसंरोहणदाहनां॥ ८१॥ शिरीषयस्यागरुचंदनैलामां
 सीहरिद्राद्वयकुष्ठवाकैः॥ लेपोदशांगःसघृतःप्रयोज्योविसर्पकुष्ठत्रणशोकहारी॥ ८२
 अमृतदृषपटोलंमुस्तकंसप्तपर्णखदिरमसितवेत्रंनिवपत्रंहरिद्रे॥ विविधविषविसर्पान्
 शोकविस्फोटकंडून्पहरतिमसूरीशीतपित्तज्वरघ्नः॥ ८३॥ शिरीषपुष्पंस्वरसेनभा
 वितंत्रिःसप्तकृत्योमरिचंसिताह्वयं॥ प्रयोजयेदंजनपाननस्येविमोहितानामपिसर्पदं
 शिनां॥ ८४॥ आगारधूमोमहिषाक्षयुक्तःसवाजिगंधाकृमिनां दुलीयः॥ गोमूत्रपिष्टो
 प्यगदोनिहंतिविषाणिचस्थावरजंगमानि॥ ८५॥ मयूरपित्तेनचतंदुलीयकंकाकांडयु

कंप्रपिबेदनस्य ॥ विषाणि च स्थावरजंगमानि सोपद्रवाण्यप्यचिरेण हंति ॥ ८६ ॥ तैलं तिलानां प
ललंगुडं च क्षीरं तथा वार्क रसेनोषितं ॥ अलर्कमुग्रं विषमाशु कंति सद्यो द्रवं वायुरिवाभ्रवृंदं ॥ ८७ ॥
मधुकसारं मधुसर्पिषिष्ठं हिं गुं च दद्यात्सह कुंकुमेन ॥ सशोणितेन स्य मती वदद्यादु निष्ठते वा सुकि
ना विदष्टः ॥ ८८ ॥ सैधवं मरिचं तुल्यं निंबवीजान् चितं समं ॥ घृतं पीतं गदं हंति विषं स्थावरजंगमं ॥
८९ ॥ हरीतकी लोध्रमसी च पत्रं हिं गुर्वचा शीतजलेन पिष्टः ॥ एषो गदः सर्वविषाणि हंति वज्रं यथा
शक्रक राग्रमुक्तं ॥ ९० ॥ मांसी सेव्या लकोंती जलजलदशिला रोचना पद्मकेशी सृक्का चंद्रा हरि
शानलसितपलिता सृग्लता पद्मकेलाः ॥ तुल्या गौरु भागाश्चतुरिभकुसुमावर्तयः सर्वयो
ग्यः कृत्या लक्ष्मीपिना च ज्वरविषमगदान् हंति चंद्रोदयाख्यः ॥ ९१ ॥ इति चंद्रोदयांजनं ॥ ॥

॥ इति विषचिकित्सा ॥ सिद्धार्थत्रिकला शिरीषकटभी श्वेताकरंजामरं मंजिष्टारजनिद्वयं त्रिकटु
कामांसी जटा हिं गुच ॥ तुल्यांशं सह मूत्रपिष्टमगदं सर्वग्रहोच्चाटनं कृत्योन्मादग्रहज्वरप्रवामनं पानादिभिर्यो
जितं ॥ ९२ ॥ कार्पासास्थिमयूरपिष्टं बृहती निर्माल्यपिंडीतकं चंशस्वकटुकदंष्ट्राविटुपवचाकुष्ठाहिनि
र्मेचकैः ॥ नागेंद्रिजभृंगहिं गुमरिचैस्तुल्यैश्च धूपः कृतः स्कंदोन्मादपिशाचराक्षसकरावेशज्वरघ्नः परः
९३ ॥ दावी हरिद्रा कुटजस्य बीजं सिद्धीचयष्टी मधुकं चतुल्यं ॥ काथं शिशोस्तन्यरुते च दोषे सर्वाति सा
रेषु च नित्यमिष्टं ॥ बिल्वं च पुष्पाणि च धातकीनां जलं च रोध्रंगजपिप्पली च ॥ काथो वलेहो मधुना च मिश्रो
बालेषु योज्यावतिसारितेषु ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ शृंगी सकृच्छाति विषं विचूर्ण्य लिहं विदध्यान्मधुना शिशूनां ॥
कासज्वरछर्दिभिरर्दितानां समाक्षिकां चाति विषामथैको ॥ ९६ ॥ धात्री चूर्णस्य कंसज्वरसपरिगतं शौड

सर्पिःसमांशं कृष्णामानीसिताष्टप्रसृतिसमयुतं स्थापितं धान्यरात्रौ ॥ वर्षति तत्समश्नन्भवति विपलितोरूपवर्ण
 प्रभावो निर्व्याधिर्बुद्धिर्मेधास्मृतिश्च न बलस्थैर्यसत्त्वेरुपेतः ॥ ९७ ॥ मधुकं मधुना घृतेन च प्रलिहन् क्षीरमनु प्रयो
 जयेत् ॥ नलभेत स चात्मनश्च यं प्रमदानां प्रियतां च गच्छति ॥ ९८ ॥ निंबस्य तैलं सकृत्तस्थमेव भूमौ निषिक्तं विधि
 नातथैव ॥ यः सेवते क्षीरसयष्टिकं च जरां च निघ्नन् पलितं निहंति ॥ ९९ ॥ प्रातरामलकगोक्षरसर्पिर्भुक्त्वा
 नृगुडशतावरिपथ्या ॥ इक्षुचूर्णमधुजीवनवल्लीभक्षयेन्निशिरसायनमेतत् ॥ १०० ॥ क्षीरसिद्धाश्च गो
 धूमाकपिकच्छुफलानि च ॥ पिवकामकरं चैव शोक्तमतद्रसायनं ॥ १०१ ॥ चूर्णं श्वदंष्ट्रामलकामृतानां ली
 टं ससर्पिर्मधुना प्रयुक्तं ॥ बुद्धिप्रदं रूपसवर्णवर्णसमाः शतं जीवति कृष्णकेशः ॥ १०२ ॥ यष्टिकषायं ल
 वणप्रयुक्तं कलिं गुरुणा फलकल्कमिश्रं ॥ सक्षौद्रमेतद्भूमनं प्रयोज्यं कंठमयास्ये रूदयामयेषु ॥ २ ॥

क्षीरगणेशाय नमः ॥ दिवितवयस्विति विदित्वा स्मृतिवाहिन्या मृण्देवहिन्म ॥ हरीतकीभिः कथितं सुवीरदं
 ल्यर्थं कृष्णा विडचूर्णयुक्तं ॥ विरेचनं स्याद्बुद्धौ तैलमिश्रं निरत्ययं योज्यमथामयेषु ॥ ३ ॥ रास्त्रा राठकलत्रं चामृ
 तलतायुक्त्वं च मूलीबलामांसकाथयुतं स तैललवणं शोडं ससर्पिर्गुडं ॥ पुष्पाश्चाघनबिल्वकुष्ठफलानी
 कृष्णावचाकल्कितैर्वर्तिः काजिकदुग्धमूत्रसहिता वातामये योजिता ॥ ४ ॥ तांबूलपत्रस्य रसं विडंगं सिंधू
 द्रवं हि गुगुडेन युक्तं ॥ जलेन घृष्टानिहितं च न स्येन्नृत्तं स्वदोषकृमिजान्निहंति ॥ ५ ॥ इति योगशतकः स
 माप्तः ॥ ॥ संधारणाशयनजागरणाध्यानव्यायामभाष्यकटुतिक्तकषायरुक्षैः ॥ चिंता व्यपायपरिलंघ
 नशोकस्तीर्तैर्बुधुः प्रकोपमुपयाति घनागमे च ॥ १ ॥ कटुस्त्वमद्यलवणोष्णविदाहतीक्ष्णैः क्रोधातपानिलपरिश्र
 मश्लक्ष्णशकैः ॥ क्षारात्यजीर्णविषमाशनभोजनैश्च पित्तं प्रकोपमुपयाति घनात्यये च ॥ २ ॥ स्वप्नादिवाग्मधु

यो० श०
११

रसीतल मत्स्यमांसैर्गुर्वम्लपिच्छलतिलेक्षपयोविकारैः ॥ स्निग्धातिष्ठ ॥ तलवणोदकपानभक्षेः श्ले
ष्माप्रकोपमुपयाति तथा वसंते ॥ ३ ॥ वातिके सप्तरात्रेण दशरात्रेण पित्रिके ॥ श्लैष्मिके द्वादशरात्रेण
ज्वरे युंजीत भेषजं ॥ ४ ॥ ज्वरागमे लंघनमेव युक्तं यावद्भवेत्तज्ज्वरतानि दत्तिः ॥ स बालवृद्धा ज्वरसंभ
वे च देयं दिनां तेलघुभोजनं च ॥ ५ ॥ ज्वरादौ लंघनं पथ्यं ज्वरमध्ये च पाचनं ॥ ज्वरांते भेषजं दद्यात्तज्ज्व
रमुक्ते तु रेचनं ॥ ६ ॥ अष्टवर्गो द्विकाकोली द्विमे दस जीवकर्षकः ॥ ऋद्धिद्विद्युतैः कापि जीवंति म
धुकाचितैः ॥ ७ ॥ इति दशमूलानि ॥ ॥ बिल्वाग्निमंथकाश्च मर्यादात्वादिदुर्मेर्महत् ॥ शालिपिष्टि
षपणी वृहती द्वयगोक्षुरैः ॥ १ ॥ समदोषः समग्निश्च समधातुमलक्रिया ॥ प्रसन्नात्मेन्द्रियमनाः
स्वच्छ इत्यभिधीयते ॥ २ ॥ रोगस्तदोषवैषम्यं दोषसाम्यमरोगता ॥ इति भावप्रकाशो ॥ ॥ गुर्वि
णी ज्वरे ॥ आरग्वधोऽग्नीरविकागुडूचीमयूरजंघा हृफला सधर्मिणां ॥ सपर्वदैश्च दनसंयुतैश्च गु
र्व्याज्वरं हति कृतः कषायः ॥ १ ॥ गर्भिणी ज्वरे ॥ अक्षिगकुक्षिगतारोगा प्रतिश्यायव्रणज्वराः ॥ पं

बाह्वामगज

११

चैते पंचरात्रेण शुद्धिमायां तिलं घनात् ॥ २ ॥ अथ सामुद्रादिचूर्णं लिख्यते ॥ सामुद्रसोवर्चलसेंध
वानंक्षारोयवानामथ जमोदभागः ॥ हरीतकी पिप्पलिष्ठंगवेरहिं गुर्विडंगानि सभानिकुयति ॥
एतानि चूर्णानि घृतल्लुतानि भूजीतपूर्वकं बलं प्रशस्तं ॥ वातोदरं गुल्ममजीर्णभुक्तं वायुप्रको
पं ग्रहिणीचदुष्टां ॥ अशंसिदुष्टानि च पांडुरोगं हलीमकांश्चेति निहंतिसद्यः ॥ १ ॥ ॥

यो०श०

१२

॥ इति योगशास्त्रकं समाप्तं ॥

१२